نثر حسنی

درین بستان اگر خارے شود کم
کدامی مرغ خواہد داشت ماتم

ازین گلشن اگر برگے شود زرد
کہ خواہد خاک بر سر کرد ازین درد

چہ خواہد شد اگر دریا بجوشد
نقابے بر سرِ یک قطرہ پوشد

فلک گر تند بادے را نگارد
کزین محفل غبارے را برآرد

بیا ای نوحِ طوفانے برانگیز
باین خاکِ ہوس آلودہ بستیز

اشارت کن بموجِ پرِ طلاطم
غبارے شرک از روی زمین گم

فرود آ اے کلیم اللہ ازین کوہ
تجلی کن باین فرعونِ انبوہ

عصا را اژدہا صورت بجنبان
نمودِ چند را نابود گردان

نمایی خواجہ ابروئے ہلالی
بشبخون بر برین شوریدہ حالی

بگفت آور زبانِ گوہر افشان
غبارِ ہوش از مغزم برافشان

یکے روئے جہان افروز بنما
حجابِ ماہ و رشکِ روز بنما

بتے را گرمیِ بازار بشکن
خلل در طاقِ این کسریِ بفگن

بکن دکانِ این شیطان مشوّش
بہم برزن بساطِ آب و آتش

سرِ گردن کشی در سجدہ آور
ابوجہلِ ضلالت را بزن سر

گرفتم ناکس و گرتر ز بانم
محمدؐ را رسول اللہ دانم

سخن‌ست از مروی و جوش زبانی
فرستادند لختی ارمغانی

ترحم را شفیع خویش کردند
سر عجز فقیری پیش کردند

شب مجنون و بیدار ایستادن
سر شک خون و خونخوار ایستادن

همان کاهیدن و خواری نمودن
همان زاری و بیزاری نمودند

ازان سلسلهٔ غم تعبیر کردند
بصد سنگین دلی تقریر کردند

دل مجنون دران مجمع گزر داشت
دران صد پرده خود آهنگ دگر داشت

وگرنه راز غم خورد نمی‌دارم
حدیث عشق از بهر غم ندارم

سخن القصه در گرمی درآمد
عزیزان صنم را درخور آمد

بسامان مروت رخش راندند
به تسلیم و رضا گوهر فشاندند

که ما را نیست تقصیری درین باب
ولیکن تاب بیداد کجا تاب

کنم اینک رخ لیلای مقصد
ولی هوشی ز مجنون ماند اینجا

خود آن بیچاره سودای خویش است
خود افسون خود و خود خواب خویش است

برآمد پیشهٔ از باد دل تنگ
بدامان سلیمانی بزد چنگ

سلیمان باد را احضار فرمود
حضور باد بود پیشه پر بود

وزان پیشه اگرچه ظلم ره داشت
ولی از غیر او بخت سیه داشت

فنون ہر من از جان پذیرم
مقام وہم خود را عین گیرم

بکف بگرفتہ شمعے از رہ رفتم
بنادانی و کوری در چہ افتم

نیارو نزد بینا جز حقارت
نظر ناکردہ دعوی بصارت

برسم علم توحید از خبیرم
دران کشور بے روشن ضمیرم

ولے رہمش ز تریاکی نشاید
باندک زہرہ بے باکی نشاید

گرفتم عین توحید است عالم
ازان جوش است چندین قیل و قالم

چو نور ذات بر دل حملہ آرد
کجا تفصیل اسما را گذارد

دران موطن کہ دل آرام گیرد
دل از علم صفاتش کام گیرد

دل علمیست در وے مندرج طال
سر آمانی و بسیار آمال

چنین دل گر بوہم آمد عجب نیست
گمان بعد از وے بے سبب نیست

ازین معنی بہر صورت زند دست
کہ باشد گردم از جام صفت مست

کند یارا ز درون پردہ ندیدہ
کہ وقتے عاشق شوریدہ خوش باد

ہنوزم رخصت دیوانگی نیست
طریق شرع جز فرزانگی نیست

نمیدانم خیرے جز درین راہ
برون از شرع نیکی حاشا اللہ

بہ نامشروع گر اندک جمالست
درو مضمر بسے مہر و جلالست

جهان فانی است برفانی منزل
از این مشت مذبذب بند بگسل

چو بگسستی ز خود بند جهان را
گرفتی پرده نور لامکان را

شدی در پرده تصدیق و تسلیم
برون از فکر و استدلال و تعلیم

سبق از علم الرحمن گرفتی
ز دست موهبت ایمان گرفتی

چو در بحر یقین خود را سپردی
ز هر صنعے بصانع راه بردی

دلت زان بے نشان آگاه گردد
محبت مقتدائے راه گردد

ز راهے گر نظر افتد گزندت
شود دور تسلسل پائے بندت

گهے ماند نجومت داغ بر دل
شوی گاه از طبایع پامی در گل

گهے فکرت بتعطیل انگند گوئی
چو جسمانیہ در وهم آوری روئے

زهے نور یقین و اناے کارش
همان بر ساده لوحیها مدارش

دل اندر مخبر صادق نهادن
بران صدق مجرد و استادن

ز تاثیر محبت رست گشتن
ز طور عقل خود بین در گذشتن

ازین صدق و محبت نیز رستن
بسان قطره در دریا شکستن

دگر ره سر بر آوردن ز دریا
حباب آسا ولیکن پائے برجا

باحکام شریعت سر نهادن
زمین استقامت بوسه دادن

نظر چون از تحیر باز پرداخت
بسیمای سعادت دید و بشناخت

گرامی خواجهٔ احرار را دید
چه خواجه مخزنِ اسرار را دید

لب اندر معرفت گوهر فشان داشت
سخن از بهر نشانیها نشان داشت

بگفت ای شاهدِ خلوتگهِ راز
که دلها در رهش آمد سر انداز

بجانِ عشقبازان حمله آرد
گهے از حُسنِ صورت سر برآرد

مغنّی گرد و از وی گرم بازار
گه از صورت ملیح آمد نمودار

برون از جان و تن در خود سفر کرد
دلے آنرا که در جانش اثر کرد

پیے مقصودِ خود از خود بپرداخت
نثارِ جان شعارِ تن بیندا خت

زچشمِ غیر پنهان است این است
بتحقیق آنکه انسان است این است

ظلومی لازمِ آن نامور ساخت
پیمبر چون ز سرّش پرده برداشت

بهم برزد دکانِ وهم و تمییز
چو در انوارِ کل شد محو نا چیز

امانت با امانت خواه بسپرد
ز خود بگذشت و گوے مردمی برد

که بنده بی صفت بیکار باشد
کدامین ظلم ازین بسیار باشد

مقیّد خود بنا چیزی اسیر است
تکبر نیز وصفِ ناگزیر است

چو کبر است این مبر از خیانت
نهایت رفت و آمد بے نهایت

مرا از خود بسوئے خود کشیدی
بنورِ غیب دیدی آنچه دیدی

ز چندین آن کشش در لطف آمید
نشاندی در دلم شوقے ز تجرید

جز آن معنی که صاحب سرّ آن
فرو ناید دُرے بر هر دکانی

مرا خود نیست چندان سرفرازی
کز آن معنی بیایم دلنوازی

یکے از اوجِ عزّت خود فرودے
گره ها بسته دارم جمله بکشائے

بخاکِ پایت اے فرخنده دیدار
بسے محتاج و بسیارم طلبگار

فرو افتادنم از بس غریبی است
شکستم از خمارِ بے نصیبی است

نمیدانم کدامے سو برآیم
کجا این بارِ محنت را کشایم

ازین عنقائے پنهان از که پرسم
سلیمانِ زمان و دان از که پرسم

حکایت

دلیخارا چو در خوابِ سپیده روز
جمالِ یوسفی آمد جگرسوز

نمیدانست کان مه را چه نام است
مقامِ خاطر افروزش کدام است

ولے در بندِ غم کاهیده میدانست
دمانغے در هوا شوریده میدانست

همین درد و همین سوز و همین ریش
ندانست از معشوق آگاهی نه از خویش

خبر نایافته جان در تقاضا
برون از شش جهت دل در تماشا

چو پے در پے شد آن نورِ شہادت
بیکبار از خود افتاد این عمارت

رسیدند این دو مرغِ خوش آوازہ
بقصدِ لامکان کردند پرواز

کنون در خود کہ می بینم و حیدم
نہ مومن نے مریدم نے شہیدم

چو کار را بنجا رسید اے اصل پرکار
بکن نوعے کہ دانی جلوہ در کار

کنون دارم بجائے آن عمارت
پریشان بر قعے با صد خسارت

ازین بر قع کہ مرگش باد درکار
بدستِ نفس و شیطانم گرفتار

عروسان گاہ گاہے بر قع انداز
برون آیند در جولانگہِ ناز

بر افگن بر قع و در جلوہ کن رائے
عروسانِ جہان را پردہ بگشائے

درخواہش ز بیباکی کشودم
در بینمعنی دلیر بیحا نمودم

نقابے بر رخِ این ماجرا کش
خطے بر روئے این چون و چرا کش

نہادم دل بہر نوعی کہ باشم
بتسلیم آمدم واللہ اعلم

بیان نسبتِ حضرت خواجہ ابو الحسن خرقانی قدس سرہ العزیز

دلی کز چشمِ ہر بینندہ مستور
بیفتد از خود و بالیست از دور

برون از خود مقامے بر گزیند
ز لبس کانتار جذبِ دوست چیند

کند در سینہ گوہر نشانے
ز اخلاقِ نبوت ترجمانے

بصر آمد ولے از شوق پر جوش
هوائے وصل ہمخواب و ہم آغوش

نظر چون در عزیزش رہنمون شد
بلا از یکطرف چندان فزون شد

فریب روزگارش تنگدل ساخت
سلوکش از محبت منفعل ساخت

ہمی بارید بے پایان تگرگے
ز باغ آرزو نگذاشت برگے

ز کوہِ برج سیلی قد برافراخت
نشانِ عشرت از عالم برانداخت

برآمد تیغ بر کف برقِ بیداد
بجز من گاہِ شادی دست بکشاد

ز لیخا را دران صحرائے خونریز
خسے افتاد در چشم آتش انگیز

جہان تاریک شد چون تارِ گیسوش
بتاریکی درآمد چشمِ جادوش

چو ظلمت بست چشم از دیدنش
نظر افتاد بر خود ناگہانش

ز تاثیرِ نگاہِ جادوانہ
دلش شد تیرِ الفت را نشانہ

دلش کز تیرِ ترکان پر برآورد
پئے نظارہ چشمِ دیگر آورد

بہ پرواز آمد آن مرغِ ہوس گشت
ز اقلیمِ شہادت چست تر گشت

ز غیب افتاد با یوسف دو چارش
سروشِ غیب کرد امیدوارش

دران امید روزے چند مے بود
بآن بود و مگر خرسند مے بود

سوئے غلیش دے بکشاد و بو دند
دران دردیدہ نہا دہ بو دند

ز کنعان ماہ کنعانی بدر شد
ز لیخا گشت ازین مہ نخل ماتم

چو ملک مصر نو شد گرم بازار
بصد جان در خریداری شد از پیش

بلا را در علل سبکاری در آمد
شد از سر تا بپا آشوب جانها

بحفظ و سد گی شد رہنمونش
جناب چنگ در نیک و بدش زد

خلل میداد آئینِ طلب را
زبان میکرد عشقِ بوالعجب را

جوانی و جمال و بیخشش انداخت
سر و پائے تحمل جمله انداخت

نمودندش کہ سنگِ راہت اینست
نظر بندِ دلِ آگاہت این است

تو بندِ سرو و یوسف بند بسیار
ازین نا جنسیت سیر است بازار

غرض تعلیم غیبش کرد و تائید
بپایہ پایۂ ایوانِ توحید

التجا بحضرت خواجہ بہاء الدین محمد نقشبند و خواجہ عبید اللہ احرار قدس سرہما

هنوز ایوانِ استغنا بلند است
مگر فکرِ رسیدن ناپسند است

مگر ای خواجہ اندازی کمندے
شوی صیادِ چون من ناپسندے

بے امید بے بنیاد دارم
کہ نی مردم نہ استعداد دارم

شکارِ لاغرم بے اعتبارم
متاعِ کت قبول افتد ندارم

کسادِ بہاے بازارم یقینست
اگر کاریست للہ فی اللہ اینست

زمانے حسبۃً للہ برخیز
باین در خاک و خون افتادہ بستیز

قبولم کن کہ اقبالت تمامست
دران اقبال کارم را نظامست

قبولِ تو قبولِ نقشبند است
کہ در وحدت نہ چونی و نہ چند است

برون از خجلت آنجا راه یابم
زا قبالش دلِ آگاه یابم

ابوالوقتِ دو عالم قطبِ ارشاد
بهاؤالدین که دین شد از نامے آباد

ز سنّت در جنید افگند آشوب
بسجدہ بایزیدش آستان روب

پئے تسکینِ مشتاقانِ دیدار
جمالِ مصطفےٰ را آئینہ دار

دران آئینہ می یابم محقق
سوادِ من سرائی قلزمِ حق

فنا فی اللہ خواجہ بس بلند است
مگر تاویل خواجہ نقشبند است

خلیفہ بود حق را در زمانہ
نمودش برزخے وان درمیانہ

در تحقیق و بیان مراتب سلوک

چنین گویند دانایانِ اسرار
ز اصل و فرع بر معنی خبردار

کہ معشوقِ ازل در ہر شعورے
ز غمازان نہان دارد ظہورے

سرِ ہر ذرہ آئینہ جمالست
دلِ ہر قطرہ دریائے جمالست

شہودِ دوست پنہان ہر دلے راست
ہوائے وصل ہر بیحاصلے راست

ہمہ مانوس از نورِ شہود است
شہودش پایہ چندین نمود است

ولے افگند بر حالش حجابے
گرفتارے بہر خاکے و آبے

شدہ بنیادِ این دیوانہ گشتن
پئے ہر رنگ و بو طفلانہ گشتن

به تسکینش ندارد هیچ کارے
ورآن آرام بنشیند غبارے

یقین آن دیدنِ شورش ازانست
درین تسکین نمودے از نگاپوست

دربیانِ عقائد دین و شرائط سلوک راہ یقین

بلا خواصندهٔ جذب الٰهی
تمنا دارِ فضلِ بادشاهی

سخنتین شرطِ این سودا یقینست
دوم سرمایهٔ این سود دین است

بهوم پاک تخمِ این زراعت
رفیقِ سنت و راهِ جماعت

حدیث رونق و کردار کردن
برون زاسبابِ رخصت کار کردن

چهارم خدمتِ سلطانِ دینی
قبولِ خاطرِ مسند نشینی

به تحقیقِ سلف تقلید دین
قدم از جادهٔ بدعت کشیدن

ز بستانش گلِ مقصود چیدن
بزیرِ سایهٔ اش از خود رمیدن

نهادن بر خود و بایست خود بار
مرادش را شدن از جان پرستار

شود زین چار عنصر جانِ طالب
بنفخِ روحِ ربانی مناسب

ولیکن شرطِ چارم لازمی نیست
بقصدش سدِ باب محرمی نیست

بسا مردان که علوی آشیانند
اویسی مشرب و عیسی دبانند

حسنِ طالع واز لطفِ باطن
گرفته گوهر از اصلِ معادن

مناجات

بشامِ ہجر و تارِ یکئے غار
بآن خوش عنکبوتے عنبر بن کار

بجورے کز قریش و اقربا دید
بآشوبے کہ دشتِ کربلا دید

بدار و گیر بدر و حربِ خندق
بروزِ فتح و نورِ خصصَ الحق

بآن شب کز سرائے اُنتہا نی
رسیدہ در مقامِ لامکانے

بہ بیرون رفتن از آوازِ این دہ
بہ سُبحَانَ الَّذِی اَسرٰی بِعَبدِہٖ

بدیدے آنکہ می بایست دیدن
بہ بیخود گفتن و بیخود شنیدن

بفقرے کز خودش درویش میداشت
سرِ اَلفَقرُ فَخرِی پیش میداشت

بآن قسمے کاور در روزِ شفاعت
کند تدبیرِ مشتِ بے بضاعت

کہ این غافل کشاید چشم از بیخواب
دران حجرہ عنایت پرورش یابد

نہد در قرنِ اول آشیانہ
اویسِ ثانیش خواند زمانہ

ز آسیبِ زمانہ فارغ البال
بہ بینم ماضی و مستقبلش حال

من ارچہ دورم از بختِ سیہ دل
تو حالِ کس بدی داری چہ مشکل

کنارے نیست دریائے قِدم را
یدِ طولیٰ است بازوئے عدم را

مرا گرچہ بسے سر کارہ خام است
تمامم دان کہ این سودا تمام است

وگر نقسم مرادے را کند یاد
دے بدون ز سول و قوۂ خویش
سرم مست ذوقِ بندہ ہوایست
بتقدیر الٰہی شاد باشم
سرِ تسلیم بنہم نیک و بد را
چو ہیر دلنشانہ دین شد رہ دوم
بمرلیا خسیاری راہ بردم
دے دریا و گردآرم زبان را
بسر گردمی آن شیریں ترانہ
دماغم بردرد جیب تحمل
شوم واقف ز الطافِ نگہداشت
بنفی غیر و تسدید خواطر
زمانے از حضورِ غیر آزاد
پس انگہ در پئے تحقیقِ اخلاص
دلم گوید کہ سودائے ندارم

برآرم در جہاد و شش تیغ بیدا
شوم در انتظارِ دولتِ خویش
دلم مشتاقِ انوارِ لقایت
وزین خرسندگی آزاد باشم
براندازم ز خود بنیادِ خود را
ہمان انکارِ من ہرگز نبودم
ز مردن پیشتر خود را سپردم
رسانم اللہ اللہ گوشِ جان را
درآیم در سماعِ عاشقانہ
فتد در کشورِ دانش تزلزل
برآرم دست در کارِ نگہداشت
براندازم بخواست از مقاصد
نگہدارندۂ خود را کنم یاد
بہ بحرِ نامرادی گشتہ غواص
بعجز عشقش تمنائے ندارم

دران خلوت که چشم جان نگنجد
بجز نظارهٔ جانان نگنجد

بجز نظاره چیزے دریان نه
خود از نظارگی نام و نشان نه

نظر هم نیست اینجا جز بتحیر
فَاِنَّ الذّاتَ مَمنوعٌ التَّفکّر

درین بستان بود سنبل برومند
دلِ آگاه و جانِ آرزومند

ولیکن بر بجز خونِ جگر نیست
گلے جز خارِ حسرت در نظر نیست

دو معنی حاصلست آزادگان را
بدامِ عاشقی افتادگان را

یکے در دِ طلب دیگر فسردن
باستغنا سے مطلب راه بردن

چگفتم حاصلے غیر از عدم نیست
کسے را شرکت اندر بیش و کم نیست

اگر درویش درویشی است اینست
سخن کوته که جاے گفتگو نیست

طلب بیچون و مطلب بیچگونه
نه این را مثل و مانے آنرا نمونه

محبت خانهٔ فارغ ز غوغا
ذکثرت دور و از نسبت مبرا

بیان نسبت و تحریص بطلب تنزیه مطلوب حقیقی

بیا بنم را چو توفیقے رفیق است
بیارم انچه لابد طریق است

گذشتن اول از خود شرط کار است
فراغت چوبے بے اعتبار است

همه لذاتِ روحانی حرام است
حظوظِ نفسِ ظلمانی کدام است

در تحقیق مشاهده و دیدن

گذیکاره عاشق را فراموش
بر اسرار که رخت کارش نبود
امانت خواه بسپار بجانش
که دزدے عالم نیابد کس نشانش
بارک خوشے نخیزد در کنارش
زمانی و توئی نام و نشانے

مقیّد نیست این قسم از سعادت
نه در صحرائے غیب و نے شہادت

چو در صورت بود گر در مثالست
علی التحقیق این قسم اتصالست

همان در کسوتِ نورِ مثالی
ز رنگ خیز و اشکال خیالی

بلے مرئی چه ظلمانی چه نوریست
چه جسمی چه مثالی جمله صوریست

کسی زین جلوه بالاتر نه بیند
برون زین قسم چشم سر نه بیند

شبِ معراج سلطانِ گزیده
خلاف آید که دیده یا نه دیده

که ذاتِ حق بغایت ناپدید است
بجز چشمِ یقین او را که دید است

ظهورِ ذاتِ حق در قلبِ انور
بود چون جرمِ خور در چشمهٔ خور

اگرچه جرمِ خور دیدن نیاری
وجودش لیک پوشیدن نیاری

تجلّی بیگمان نسبت بذات است
شهودش در بس نورِ صفات است

همه در پرده کا نوارِ اسما
مشاهد نیست جز قلبِ شناسا

ولے در آخرت سلطانِ مختار
بچشمِ سر دهد خلقے درین کار

فتد در موطنِ تبلّی السرائر
بروزے روزِ انوارِ ضمائر

بجنت آفتاب و ماه نبود
بجز رخسارهٔ جان آگاه نبود

مرا بالجمله تحقیق اینچنان است
که دیدارِ خواصِ آن جهان است

شود نورِ یقین مستِ نظاره — دل و چشم و خیال افتد کناره
یقینے تا حدِ حق الیقینش — یقینے مقصد و معراجِ بینش
یقینے اسمِ اعظم من نقابش — زہر وہم و گمان بیرون حسابش
یقینے اصلِ دیدانِ جہانے — یقینے تیز گردِ لامکانے
درینموطن مجالِ آگہے نیست — مشاعر را درین خلوت رہے نیست
کہ برہانِ وجودش ہم وجود است — شہودش را دلیلش ہم شہود است

دربیانِ تجلیِ ذاتی و تجلیِ معنوی و تجلیِ صوری و علمِ حضوری

حضورِ ذات اگر در خلوتِ جان — بود بے پردہ کشفِ ذاتی است آن
وگر علمی بود علمِ حضوری است — ولے در پردہ کان امرِ ضروری است
ولے علمی حصولی شد مقامش — تجلیِ معنوی دانند نامش
اگر در صورتے مرئی کند روے — تجلے صورتش خواند سخن گوے
دو جا لیکن ظہور این جا لست — یکے در حسن و دیگر در مثالست

دربیانِ تحقیقِ علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین و مراتبِ آن

دلم دوشینہ در فکرِ یقین بود — در اطوارِ ظہورش تیز بین بود
کہ یارب شاہدِ عین الیقین چیست — درآن عین الیقین مقصودِ این چیست

چو از وجهے شک آمد در وجودش
مدارے نیست چندان بر شہودش

خلیل از سرِ صومعہ چون برافشاند
کتابِ لا اُحِبُّ الآفلین خواند

محقق راست اندر پردہ رازے
دلش با پردگی دارد نیازے

وزین دم جلوۂ عین الیقین است
ولیکن جلوۂ خلوت نشین است

باصلِ خود رسید آن نورِ جاوید
برہنہ از لباسِ جیم و امید

حضورِ ذات در مرآتِ نور است
ازان عین الیقین نورِ حضور است

چو در علم از مقامِ خود برون بود
ز نسبتہاے گوناگون درون بود

بسے ناحق شناسی میشد آنجا
سراسر ناسپاسی میشد آنجا

چو توحید آمد اسقاطِ اضافت
یقین دارا ست ز اسبابِ کثافت

درین معمورہ جز حق الیقین چیست
بجز حق واقفِ علم الیقین کیست

کہ در حق الیقین از غیر برنیست
یقین را رتبۂ زین برتر نیست

درین ہموطن کہ مطلق کشف این است
شود روشن کہ مطلق نورِ عین است

محقق شد ازین علمِ مسلم
کہ وجدانِ طلب آمد مقدم

نہایت درج بودہ در بدایت
تعالی اللہ زہے نورِ ہدایت

چہ خوش گفت آن حکیمِ کارآگاہ
چو سائل بالیقین گفتش ہو اللہ

حضوری ساده رخشانست اینجا
توجه عینِ وجدان است اینجا

درآید چون در استیلا توجه
شود چون ذکر ناپیدا توجه

دل از خورشیدِ وحدت نور گیرد
وجودش جملگی مذکور گیرد

ورش از نورِ خود علمی دهد دوست
چگویم الله الله روی نیکوست

درین ره هر که انوارِ خدا یافت
به تحقیق انتها در ابتدا یافت

برون از صورتِ معنی نگاریست
مجرد از تماشا انتظاریست

تماشا کن بکارِ علم افروز
بیاب این انتظار آدمی سوز

سعادت بخشِ ایمانِ محقق
اگر علمست در عین است و در حق

بآسانی درین ره میتوان دید
زهے برگشته بخت آنکس که نشنید

طریقِ مستدیر است اینکه گفتم
بیکتائی مشیر است اینکه گفتم

ز خود بیرون برو کز توحد است
خودی بگذار کاین از خودستایست

تشهد دم انچه می بایدشدن
تو دانی و قبول راه بردن

تاریخ تولد برخوردار خواجه محمد عبدالله و خواجه محمد عبیدالله که در یکسال متولد شدند

در باغِ طراوتِ جوانی
بی برگ گذشت زندگانی

هرگز نشنیده بوی فرزند
بودم سروی بسایه خورسند

۲۶۱

افتاد درین سیاه خانه
تا بانگ نزد خروس مردانه

خورشید گزید خوابگاهش
تا بانگ نزد خروس مردانه

انگشت سوال در دهانش
تا بانگ نزد خروس مردانه

این سقف غریب خورشکن بود
زین سقف دریچه ای شکن بود

نظاره گیان دریچه ها شد
خورتیز بشرق شد گریزان

کاید بپناه صبح خیزان
شد زین طرف نشاط افروز

سقف از وسط فلک بپرداخت
تا بانگ نزد خروس مردانه

این بانگ خروس نیست کز آدمی زاد
از ملکوت فلک افتاد

کلمه اسلام بنگاشتیم
گفته کاینست راه ایمان محمدی بخوانیم

در خانه کسی یزرگ نامے
شد بندہ یکے بزرگ نامے

این نام نجستہ و ملک زاد
افتاد ز اللہ شفیعِ من باد

بر درگہ خواجہ ام رساند
گوید ز من آن سخن کہ داند

گوید کہ ز بستہ کارم آگاہ
او مفلس و من خزینۂ شاہ

کارش ہمہ گردِ من تنیدن
آنش بخیالم آرمیدن

من بودم و نقدِ خانۂ او
سر گردیِ آستانۂ او

بیچارہ قلندرے تہیدست
می بود خزینہ دار پیوست

چون باغِ طبیعتش بر آورد
در میوہ جمالِ من اثر کرد

چشمِ ملکی شناخت زادش
زانروے بمن لقب نہادش

القصہ دران گذشتنِ روز
آمد بزمین چو بادِ نوروز

کردند موذنانِ اسلام
تکبیرِ اذان بگوشش اعلام

تا قطرۂ او ثبات یابد
دینِ ابوین در نتابد

برخیز ہلا موذنِ غیب
در گوشِ من آر بانگ لاریب

این خستہ بسے نیازمند است
یک اشہد از لبت پسند است

گر یکدمِ اللہ از تو گیرم
واللہ کہ ہمان زمان بمیرم

در همرهِ الله دار شوم نیست
حاجت بسماعِ اکبرم نیست

در چشمِ من آن الف عظیم است
دانم که صراطِ مستقیم است

من یکدمِ سر و نام دارم
یکرشته حیات کا مدارم

از رشته کفایت است این کار
چون من بردم چه کم چه بسیار

چون در نگری غرض تمام است
سررشته رشته هم بجام است

گر بحر رسد به تشنه کامے
سیرابیِ اوست هم زجامے

نه نه غلطم مقامِ درویش
عالی است ز حرف اندکی بیش

دریاے ازل بسے شگرف است
سبحانک ثبت این چه حرف است

ای کیس گشادِ نقابت
سررشته عقل سدِ بابت

من خرقهٔ عاقلی دریدم
ایمانِ محمدی گزیدم

از قیدِ تفکرم چه حاصل
آن خواجه بس ست عقلِ کامل

پس هیچمدان همه گمانم
تحقیقِ رهِ چنین کدامم

هر چند که خلقِ ناشناسا
گویند که عاقلست و دانا

استادم و دانشم کتابم
دانی که من از کجا یابم

طفلم که نخورده شیرِ مادر
افتاده همان بخاک و خون در

آن تیره په قلزمِ فنا گم
روشن به حجابِ اختفا گم

خورشید حجابِ نور وا داد
در پرده چنین ظهور را داد

گر پرده ز رو‌ے خود کشاید
خود نیز باختفا در آید

یارب که طلسمِ خود کشائی
این طفلکِ ما بما وسانی

خود را بنظامِ خود گزارد
چون نخل زدانه سر برآرد

چندین همه آفتاب رفتند
در بحرِ تو چون حباب رفتند

این قطره هم از شمارِ ایشان
در موجِ خودش کنم پریشان

باشد کامم از و برآید
چون تشنه‌ش از تو یاد دم آید

بس تشنه و بس خرابم ای دوست
در حسرتِ یک دمم آبم ای دوست

هر جا که ترشحے تو بینم
در لعطش آیم و نوشم

ای بحرِ طرب بکامِ من شو
امروز یکے بجامِ من شو

من جام چه میکنم گدایم
مشتاقِ توام دهن بکشایم

اکنون دهنم گشاده بهتر
بحرِ سخن ایستاده بهتر

زین گفت و شنود حاصلے نیست
حیران و خموش بایدم زیست

ایضاً ساقی نامه

این ہمہ نقشِ عرشِ آشیانست — اسرارِ عجب درونہان است
نہ بارِ کفن و قیدِ قبار — اول قدمش مقامِ دیدار
ایمان بزمینہ بادہ تو — فردوس سے کشادہ تو
دونوخ صفتے کہ از تو دور است — سُبحَانَ اللہ عجیب صور است
من گرچہ کہ آتشین دماغم — از نکہتِ تو شگفتہ باغم
امی زاہد خام طبع بیکار — خود را گرو و وجیعہ میدار
در پائے طبیعتت خرامست — یکقطرہ ز دُردِ مے تمام است

تتمّہ

قصیدہ در منقبت حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی خواجہ شیخ احمد فاروقی
سرہندی خلیفہ اکبر حضرت خواجہ باقی باللہ رحمہ اللہ مصنفہ جناب
مولٰنا و مرشدنا مولوی احمد حسین خان صاحب قادری نقشبندی
مجددی مظہری نعیم اللہی حکیم بادشاہی مرہوی و امیتوضیعہم

دکھاوے اے خدا روضہ مجدد الف ثانی کا — کہ ہون مدت سے مین شیدا مجدد الف ثانی کا
امامِ علمِ ربانی علیم سرِ سبحانی — بیان کس منہ سے ہو تجھ سے مجدد الف ثانی کا

طریقِ نقشبندی مین فیوضِ خواجہ باقی سے
ہے سینہ گنجینہ مجدد الفِ ثانی کا

خلیفہ اور بھی ہین خواجہ باقی باللہ کے
مگر سب سے فزون پایا مجدد الفِ ثانی کا

وقائق سے ہوے واقف حقایق کے ہوے کاشف
تمیز عبد رب حصہ مجدد الفِ ثانی کا

جھلک سی ایک تجلی کے ہوے موسیٰ نہ دیدہ
ہی ذاتِ بحت نظارہ مجدد الفِ ثانی کا

نگاہِ فیض سے دیتے ہین وہ جذب و سلوک اکدم
ہی سکر و صحو سب یکجا مجدد الفِ ثانی کا

کھلے کیون جب پلے وہ احمد کو احمد مین
کہ جلوہ ہے احد کا یا مجدد الفِ ثانی کا

ایضاً

پلا دے ساقیا ساغر مجدد الفِ ثانی کا
کہ ہون مشتاق مین یکسر مجدد الفِ ثانی

پلائے وہ مئے عرفان کہ زائل ہو خودی جس سے
رہون مخمور تا محشر مجدد الفِ ثانی کا

ہے نام و نشان میرا نہ کچھ ذات و صفت باقی
ہے باقی رخِ انور مجدد الفِ ثانی کا

ہین دریج گوہرِ معنی وہ برجِ مہرِ عرفانی
جہان مین نور ہے گھر گھر مجدد الفِ ثانی کا

عوام اونکے اشارے ہین خواصانِ حق بکوم
یہ ہی مخصوص ایک جوہر مجدد الفِ ثانی کا

کرامات اونکے ہین الکھون عیان ہر گاہ عالم مین
بنا نا قطب و غوث اکثر مجدد الفِ ثانی کا

جناب غوثِ اعظم نے خبر دی اونکی آمد کی
نہوگا کوئی بھی ہمسر مجدد الفِ ثانی کا

مٹا دی شرک کی ظلمت کیا اسلام کو روشن
طریقہ سب مین ہی بہتر مجدد الفِ ثانی کا

سر سر ہند اوترتے ہین لئے نوری طبق قدسی
دم مرگ اور لحد مین پھر قیامت کی بھی مین بھی
بہالیجاتا ہے اک نام لینے سے فقط اسی دم

مگر ہے آج عرس اسجا مجدد الف ثانی کا
وسیلہ ہے ہمین بیکا مجدد الف ثانی کا
مجھے غیضان کا دریا مجدد الف ثانی کا

جو شانِ مجدد کو مانا نہین ہے
ادائے مجدد پہ دل دیچکا ہون
رہا شرفِ انسان کی حد سے وہ قاصر
نظر مین سمایا ہے کوئے مجدد
کہان بندگی چھوڑ کر اوسکی جاؤن
اسی در کا سگ ہون نہ چھوڑون یہ چوکھٹ
خبر درد کی لینا مشکل بنی مین

تو شانِ رسالت کو جانا نہین ہے
مرا دل کسی بت کا شیدا نہین ہے
مجدد کے در تک جو پہنچا نہین ہے
ترا نقشہ اے خلد جچتا نہین ہے
کہ ایسا کوئی اور مولیٰ نہین ہے
کہ اس بن کوئی اور آقا نہین ہے
کہ حامی کوئی اور اسکا نہین ہے

ہمدمو آؤ کہ سرکارِ مجدد دیکھین
دیکھنا ہو وے اگر قبۂ قصرِ جنت
دیکھنے ہو وین اگر شوق سے اللہ والے
آئنہ دیکھنا ہو جسکو جمالِ حق کا
ہے اگر قصدِ ارادت تو خریدو کونین

روکشِ خلد وہ دربارِ مجدد دیکھین
روضۂ پاک سے پُر انوارِ مجدد دیکھین
طین قسمت سے تو زوارِ مجدد دیکھین
سیدھی قسمت ہو تو دیدارِ مجدد دیکھین
تاجرو آؤ کہ بازارِ مجدد دیکھین

ہے احمد حسین شاہ پیرِ طریقت
نظر ان پہ اپنی جما کر تو دیکھو

جو دیدار ان کا پایا وہ پایا خدا کو
چلو بھائی در انکا پا کر تو دیکھو

یہ حقگو بھی اک خادم کمترین ہے
غلامی مین احمد کی آکر تو دیکھو

ولہ ایضاً

مزہ مَن رَآنِی کا پا کر تو دیکھو
ذرا قدر رَآی الحق سمجھا کر تو دیکھو

بہت سی سنے ہونگے تم لن ترانی
صدا ربِّ اَرِنِی سنا کر تو دیکھو

نہ ہو امر حق کے رہے گے ہر
ہمہ تن بہ قول پیا کا تر دیکھو

پرستش نکیجیو کبھی غیر حق کی
بلی قول اپنا نبھا کر تو دیکھو

بھٹکتے ہو چو طرف کیا ڈھونڈتے ہو
ندا نحن اقرب کی پا کر تو دیکھو

اگر چاہتے تم ہو سیر الی اللہ
دلِ مردہ زندہ بنا کر تو دیکھو

ہو ظلماتِ غفلت مین کیون تم مقید
ہوا اللہ کی راگ گا کر تو دیکھو

دلِ اشقیا ہے حجر سا ولیکن
کلامِ الٰہی سنا کر تو دیکھو

سب آفاق و انفس مین تسبیحِ حق ہین
ادھر کان دل کی لگا کر تو دیکھو

بھولا دو سبھی غیرِ حق لا الہ سے
مزہ ذکرِ ھُو کا اٹھا کر تو دیکھو

خدا و اذکروا اللہ کہا ہے عزیزو
خدا کی طرف دل لگا کر تو دیکھو